

Da Camuns, Tersnaus, Uors e Surcasti

L'Uniu da giuventetgna Suraua reactivexa quater bandieras

DAD AUGUSTIN BEELI / ANR

■ Uonn eis ei 25 onns dapi che las quater uniuns da giuventetgna da Camuns, Tersnaus, Uors e Surcasti han decidu da fusiunar e fundar la nova Uniu da giuventetgna Suraua. Las quater bandieras dallas uniuns veglias lai l'uniu restaurar dapresent. Quei caschuna cuosts. Duas fuvien bunas, tier lezzas hagian ins stuiu remplazzar mo singulas cusadiras, rinforzar urs e lavar ellas. Tier ina, quella da Tersnaus, seigien las parts da teila munglusas, quella stuessi vegnir restaurada cumpletamein. E tier ina maunchi l'asta. Aschia resumescha il president dall'Uniu da giuventetgna Suraua, *Gian Carlo Albin*, la situaziun dallas quater bandieras ch'ei dapresent el center d'in project. Quels quater emblems e simbols dall'unitad han fatg dils onns 1920 tochen viaden els otgonta numerus survetschs alla cuminonza.

Ils 7 da fenadur puspei en parada

Zacu han ils giuvs da Camuns, Tersnaus, Uors e Surcasti mess naven las bandieras e mai pli priu neunavon ellas. Biars commembers dall'Uniu da giuventetgna Suraua savevan gnanc ch'ei detti bandieras dallas anteriuras cumpignias da mats. Igl archivari dalla pleiv da Tersnaus hagi informau el inagada ch'ei hagi aunc ina bandiera egl archiv, quella stoppien ins dislocar. Il president dall'Uniu da giuventetgna ei ius a mirar ed ei staus surstaus. Sin quei ha *Simon Derungs*, menader digl archiv cultural, dau vinavon ad el l'informaziun ch'era las cumpignias da mats da Camuns, Uors e Surcasti possedevien bandieras. Quei ha intimau Albin d'ir alla tscherca dallas ulteriuras treis.

Las quater bandieras historicas dallas quater cumpignias da mats dueien puspei sgulatschar el vent.

FOTO G. C. ALBIN

Ina fuva ell'antieriura casa communal da Camuns, las duas autras en casas privatas. Prest fussen ellas stadas emblidadas, e cunquai era ina part dalla cultura dils vitgs da Suraua.

Pil giubileum da 25 onns ha la suprazionza dall'Uniu decidu da schar restaurar las quater bandieras e da duvrar ellas puspei. La dumengia dils 7 da fenadur fa ina gruppa dalla cumpignia da mats puspei parada. Ei vegn ad esser l'emprema gada suenter 30 onns ch'ils da Suraua vesan puspei ils mats en uniforma. Els fan parada per la perdanonza da

Camuns. L'uniu da giuventetgna dumbrava actualmeins 35 commembers. La gronda part ei – sco dapertut per ordinari ellas uniuns da giuventetgna – mats e giuvs, numnadamein 27. Ina parada spectaculara cun 27 d'els vegn ei buc a dar. L'emprema gada suenter 30 onns vegnan biebein 10 a render honur alla baselgia parochiala da Camuns respectiv als da Camuns e lur patrun-baselgia sogn Gion. Ina part dalla giuventetgna ei numnadamein aunc engaschada ella societad da musica, aschia che la cumpignia da mats vegn dividida quei gi.

Acziun da finanziar la restauraziun

Quater mats vegnan a purtar las bandieras restauradas. La pli veglia, quella dalla Cumpignia da mats Tersnaus, porta l'annada 1920. Ella fuva en stan miserabel. In'analisi dalla firma speciala Stadelmann da Sogn Gagl ha mussau ch'ei fuss senz'ater pusseivel da restaurar ella. La lavur vid la teila custass denton varga 8000 francs.

Perquei ei la giuventetgna sedecidida da schar far in duplicat. Quei ei pusseivel oz grazia a tecnologias cun grafica e com-

puter. La bandiera han ins fotografau ed elaborau la fotografia, aschia ch'ins ha saviu stampar ella sin teila. Mo spert s'encorsch'ins gnanc ch'ils ornaments, la bandiera svizra, la figura da sogn Aluis e la scripziun «Jungmannschaft Tersnaus-St. Martin» ein buca surcusi, mobein stampai.

En tut cuosta il project da restaurar las bandieras historicas la summa da 13 000 francs. Per saver finanziar quei ha l'Uniu da giuventetgna Suraua instradau in'acziun da crowdfunding. Igl ei in sistem da rimnar daners da sponsurs sur ina plattafurma speciala ella reit d'internet. Entochen la fin da matg haveva quell'acziun purtau rondond 2000 francs. Per garantir il success dalla rimnada duvrass ei silmeins 6000 francs. Albin, il premurau president dall'Uniu da giuventetgna Suraua, explichescha che l'acziun ei limitada tochen ils 25 da zercladur. Cun ina contribuziun per quei intent sappien ins dar niev vent allas bandieras, scriva la giuventetgna. «Nus essan fermamein perschadi ch'ei vali las stentas da mantener nos sciaz ed usits culturals», finescha il president. Cun duas dallas bandieras ei l'uniu da Suraua dil reminent marschada sur il Glogn avon ualti exact in onn.

La dumengia sera dils 10 da zercladur 2018 han ils emblems da Suraua sgulatschau festivamein a Morissen. Pil beinvegni al nivellegiu cusseglier guvernativ lummezian *Marcus Caduff* han ellas buca vuliu far cumpignia allas ulteriuras bandieras da vischnaunca, vischinadis ed uniuns.

Per dapl informaziun tier l'acziun da crowdfunding mira: www.lokalhelden.ch/restaurierung-vereinsfahnen ni era www.uniuns-suraua.ch e mail: giuventetgna@uniuns-suraua.ch.

GUID D'USTRIAS

Guid cun 1225 trovaglias en Svizra

(anr/sr) Il «Berg-Beizli-Führer» ei forsa buc in guid aschi renouau sco guids d'ustria da Michelin, Gault Millau ni Guide Bleu e tutina ei il guid d'ustrias da muntogna da Richi Spillmann unicus: Quel vegn actualisau mintga dus onns ed edius en in pratic format sco cudisch da sac adattaus per viandonts, bikers e tals che vulan far in'excursiun. Igl ei in guid ch'enconuscha (quasi) mintga ustria alpina. Cun 1225 ustrias d'alp e da muntogna ei l'ediziun dil 2019/20 actualmeins il guid il pli cumplet che meina tras il mund alpin culinaric en Svizra. Dapi la davosa ediziun dil 2017 ein 104 novas adressas d'ustrias, grottos, ustrias da scua ed aschia vinavon vegnidas vitier. Il guid da Spillmann porscha tips da far in paus al publicum che vul ni da miezdi, ni da marena ni tscheina desister sin ina buna tschavera. Tier quella clientella s'audan dil reminent era pli e pli bia persunas giuvnas ch'ei fascinadas d'ir en muntogna. Sco ils editurs dil guid scrivon en in communicau als mieds da massa s'auda ina buna tschavera semplemeins tier las bialas uras ella natira e tiel plascher da viver, pertgei «tgi che gauda buc, pudess enconuscentamein d'aver tar nungudibels...».

Visitau mintg'ustria

Igl autur ed editur *Richi Spillmann* e siu team han visitau e fotografau tut quellas ustrias e presentan mintgina cullas indicaziuns las pli necessarias sco: Nua sesanfla l'ustria e co contonschan ins ella. Denter auter vegn era indicau sch'igl ei pusseivel d'arrivar cun auto ni/e mieds publics ed ei dat tips da viandar ed aschia vinavon. Talas visetas fan Spillmann e siu team gia dapi 19 onns e quei adina senza preannunziar ellas. El guid ha Spillmann era notau durant tgei temps che las

ustrias ein aviartas e tgei specialitads culinaricas che vegnan survidas ell'ustria. Il guid indichescha plinavon sch'igl ei pusseivel da star sur notg leu e cul simbol d'ina tochen treis savetschas vegn la cuschina classificada tenor «bunas, semplas specialitads dalla casa (1)», «Buna cuschina (2)», «Cuschina excellenta (3)», «cuschina exquisita ed extraordinaria (4)» e la «cuschina da gourmets esclusiva (5)». Nudadas vegnan era las specialitads dalla casa: Tier l'Ustria Placi Pign a Sumvigel/Surrein indichescha il guid per exempel «ina buna cuschina» cun specialitads sco capuns, maluns, bizochels dalla casa ni

Il guid d'ustrias «Berg-Beizli-Führer» porscha ina buna survesta d'ustrias ch'ei buca gest situadas leu nua che las massas da turists serendan, mobein leu nua ch'ils viandonts fan bugen in paus per in refrestg ni ina buna tschavera. FOTO S. ROTHMUND

era fondue chinoise/bourignonne e differentas suppas. Aschia pon ils viandonts e bikers mirar ordavon e planisar schein ei drovan ina marena el sacados ni vulan pli bugen guder ina buna tschavera en ina ni l'otra ustria alpina.

Bunas purschidas

Adina dapl ustiers mettan peisa sin ina bun'elecziun da vin e perquei ein tals nudai el guid cun in migiel. Tenor Spillmann ein tuttas ustrias che figureschan el guid vegnidas valetadas senza interest commercials. Tuttas inscripziuns ein gratuitas, ils lecturs pagan il guid e san aschia quintar cun ina valetaziun independenta. Ils criteris per vegnir pri si el guid ein detg stregns. Las ustrias ston esser situadas sper rutas da viandar ni vias aultas e buca directamein sper vias turisticas ni staziuns da pendicularas. Buca risguardai vegnan menaschis nua ch'il hosp sto survir sesez ni nua ch'ils hosp vegnan proviantai en massa. Per Spillmann eis ei impurtont ch'ei setracti dad ustrias originalas ed el metta gronda peisa sin hospitalitad, ambient e qualitat dallas spisas e bubrondas. Sin lur turas extendidas anflan Spillmann e siu team adina puspei «novas» ustrias alpinas autenticas e beinmantenidas. Tenor pusseivlad discua el era cul cuschinier e ni cul team ch'ei gest presents. Pir che mai schai ad el a cor che la cuschina genuina cun products frestgs nezegi products naturals dalla regiun, pèschs ord lags e flums ella vischinonza e poulet e carn da menaschis ella regiun.

Il cudisch «Berg-Beizli-Führer» (ISBN-Nr. 978-3-9524943-1-8) cuosta 39 francs ed ins sa comprar el en kioscs, shops da suvenirs ed era en barias ustrias ch'ei d'anflar el guid. Empustar el pon ins tier: Verlag Spillmann a Turitg: info@landbeizli.ch, tel. 044 401 44 66.

NOS LECTURS RAPPORTAN

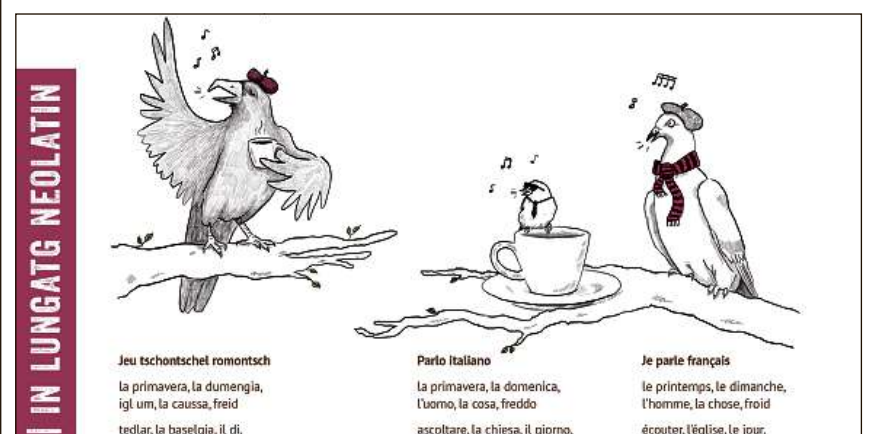
La Senda romontscha da Flem cuort avon l'avertura

Dapi entgin temps s'occupescha la Cuminonza Romontscha Flem (CRF) cun la renovaziun dalla senda linguistica Foppa-Scheia. Las lavurs s'enclinan viers la fin e l'avertura dalla nova Senda romontscha stat avon esch. Ella succeda ils 16 da zercladur 2019. Tut las persunas ch'han interest dil lungatg romontsch da Flem e contuorn ein envidadas da s'entupar allas 13.30 alla staziun dalla sutgera Flem ed ir cun ella si Foppa. Suenten il beinvegni allas duas ei ina viandada tras la «Senda romontscha» sur Spalegna tochen Scheia planisada. Leu spetga in aperitiv. La senda linguistica da Flem exista dapi 1996. Il caricaturist permier Hans Moser da Laax haveva creau per las tablas illustraziuns divertieivlas. Viandonts e viandonts savevan leger leu informaziuns sur dil lungatg romontsch ed era empernder d'enconuscher emprems plaids romontschs. Suenten 20 onns eran las tablas per part antiquadas ed ils cuntregns buca pli actuals. Aschia ei la Cuminonza Romontscha Flem s'occupada cun sia re-

novaziun. Ella ha tschercau ed anflau sustegn tier persunas dil fatg, la Lia Rumantscha ed il biro da turissem Flem-Laax-Falera. La vischnaunca politica e la vischnaunca burgheisa sco era igl Uffeci cantonal e federal per cultura han attribui igl agid finanziar necessari. La nova Senda romontscha cuntegn sin 24 tablas informaziuns sur dalla historia dil lungatg romontsch e sia situaziun actuala. Ella orientescha era sur dil poet e scribent Gian Fontana e differentas attraziuns da Flem e contuorn. Tgi ch'enquera access al lungatg romontsch anfla sin la senda biars plaids ord il lungatg da mintga gi. Ultra da quei san viandonts e viandonts era tedlar versets e canzuns via il telefonin e cun agid dils codes QR ch'ei plazai sin entginas tablas.

Tgi che fa bugen part dall'avertura sa s'annunziar sur il suandont link: <https://forms.gle/DRWRbdpE51WuJV3i8>. L'occurrenza ei publica, il viadi cun la sutgera gratuita.

Giosch Gartmann, Flem

Ina dallas tablas dalla Senda romontscha da Flem.

MAD